

Stockholms kommun

Beslut

efter tematisk tillsyn av rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk i grundskolans årskurser 7–9 i Stockholms kommun

Tematisk tillsyn av rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk i grundskolans årskurser 7–9 i Stockholms kommun

Skolinspektionen har under hösten 2019 genomfört en tematisk tillsyn av rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk i grundskolans årskurser 7–9 i Stockholms kommun. Huvudmannen besöktes den 3-4 september 2019 av utredarna Eva Ahlman och Robert Östberg. Den 12 september 2019 genomförde tidigare nämnda utredare även en telefonintervju med en modersmålslärare i samiska anställd vid Sameskolstyrelsen, vilken ger fjärrundervisning i samiska till en elev i årskurserna 7-9 i Stockholms kommun.

Syftet med den tematiska tillsynen är att granska om huvudmannen fullgör sina skyldigheter att erbjuda och anordna modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk för de elever som har rätt till sådan undervisning. Skolinspektionen utreder om:

1. *Huvudmannen erbjuder modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk till de elever som har rätt till det.*
2. *Huvudmannen anordnar modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk till de elever som har rätt till det.*

Underlaget för Skolinspektionens bedömningar utgörs av skriftlig information som Skolinspektionen inhämtat från huvudmannen innan tillsynsbesöket, information från huvudmannens hemsida och intervjuer. Skolinspektionen har genomfört intervjuer med tre modersmålslärare som är anställda vid Språkcentrum i Stockholms kommun. Skolinspektionen har vidare intervjuat representanter från grundskolenheterna Rinkebyskolan, Nya Elementar, Smedhagskolan och Matteusskolan. Från dessa enheter har Skolinspektionen intervjuat två rektorer, en biträdande rektor och en modersmålssamordnare. Därutöver har Skolinspektionen intervjuat en fjärrlärare vid Sameskolstyrelsen. Vidare har en enhetschef och en biträdande enhetschef vid Språkcentrum samt en stabschef och en samordnare vid kommunens grundskoleavdelning intervjuats. Skolinspektionen har även intervjuat en grundskoledirektör och sex grundskolechefer.

Stockholms kommun ingår i förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. I Stockholms kommun finns 68 skolenheter som bedriver undervisning i årskurserna 7-9. Vid tidpunkten för tillsynsbesöket anordnas modersmålsundervisning i finska, jiddisch, samiska och romani chib. Huvudmannen anordnar undervisningen i samiska som fjärrundervisning genom avtal med Sameskolstyrelsen.

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Stockholms kommun att senast den 9 mars 2020 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag redovisas till Skolinspektionen skriftligen på adress skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart.

Rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk i årkurserna 7–9

Skolinspektionen konstaterar att Stockholms kommun inte uppfyller författningsskraven avseende att:

- Huvudmannen säkerställer att elever och vårdnadshavare får tydlig information om rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk och information om vilka möjligheter till undervisning som finns (2 kap. 8 § skollagen, 10 kap. 7 § skollagen, 5 kap. 7–11 §§ skolförordningen, Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2,8 Rektorns ansvar).
- Huvudmannen erbjuder eleverna att läsa sitt nationella minoritetsspråk på de olika sätt som författningarna anger (5 kap. 7–8 §§ skolförordningen, 9 kap. 5–7 §§ skolförordningen).
- Vid fjärrundervisning befinner sig eleverna i skolans lokaler tillsammans med en handledare (1 kap. 3 § skollagen och 5a kap. 4 § skolförordningen).

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristerna.

- Se till att samtliga elever och vårdnadshavare får information om de utökade rättigheter som gäller modersmålsundervisning i de olika nationella minoritetsspråken.
- Se till att informera om, samt erbjuda modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk inom ramen för språkvalet.
- Se till att anordna modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken inom ramen för språkvalet om en elev som tillhör målgruppen önskar det.

- Se till att fjärrundervisning bedrivs i skolans lokaler och att det finns en handledare närvarande i den lokal där eleverna befinner sig.

Motivering till bedömning av brister

Rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk i årskurserna 7–9

Bristfällig information om rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk

Skolinspektionen bedömer att Stockholms kommun inte säkerställer att samtliga elever och vårdnadshavare får information om de utökade rättigheter som gäller modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk. Skolinspektionen konstaterar att skolorna informerar om modersmålsundervisning i allmänhet, men inte specifikt om rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk.

Av läroplanen framgår att skolan har ett ansvar att ge elever och vårdnadshavare information om vilka rättigheter och valmöjligheter eleverna har. Detta är viktigt som underlag för den enskildes val i skolan. I detta ansvar ingår att informera om att elever som tillhör de nationella minoriteterna har särskilda rättigheter att få undervisning i sitt minoritetsspråk. Av skollagen framgår att huvudmannen ska säkerställa att elever och vårdnadshavare får sådan information.

Vidare framgår av skollagen att en elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk. Enligt språklagen är de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Enligt skolförordningen är en huvudman skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk endast om minst fem elever som ska erbjudas modersmålsundervisning i språket önskar sådan undervisning, detta gäller dock inte nationella minoritetsspråk. Av skolförordningen framgår också att om en elev ges modersmålsundervisning utanför den garanterade undervisningstiden, är huvudmannen skyldig att erbjuda eleven sådan undervisning sammanlagt högst sju läsår under elevens skoltid. Denna begränsning gäller dock inte nationella minoritetsspråk. Vidare får modersmålsundervisning inte omfatta mer än ett språk för en elev. En romsk elev som kommer från utlandet får dock ges modersmålsundervisning i två språk, om det finns särskilda skäl.

Av skolförordningen och läroplanen för grundskolan framgår att modersmålsundervisning i minoritetsspråk kan ges som förstaspråk eller som andraspråk.

Skolinspektionens utredning visar att huvudmannen inte säkerställer att samtliga elever och vårdnadshavare får information om de rättigheter som gäller modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk. Av intervju med såväl representanter för Språkcentrum som stabschefen och samordnaren vid grundskoleavdelningen samt kommunens grundskolechefer framkommer att det är rektorerna vid huvudmannens skolor som har ansvaret för att informera elever och vårdnadshavare om rätten till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken.

Rektorerna, den biträdande rektorn och modersmålssamordnaren säger att de informerar om modersmålsundervisning generellt, men inte om de utökade rättigheterna som gäller de nationella minoritetsspråken. Rektorerna uppger att de upplever att huvudmannen är tydlig med vilken information de vill ska kommuniceras om modersmålsundervisning i allmänhet, men att det inte är lika tydligt vad som gäller för de nationella minoritetsspråken i synnerhet. De berättar vidare att de inte informerar om möjligheten att läsa ett nationellt minoritetsspråk som ett andra språk. Modersmålsläraarna säger att elever och deras vårdnadshavare inte hänvisas till den information om modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk som finns tillgänglig på huvudmannens hemsida, utan att de själva får se till att finna den. Stabschefen och samordnaren vid grundskoleavdelningen samt representanterna för Språkcentrum uppger att huvudmannen och skolorna i kommunen informerar omfattande om modersmålsundervisning generellt, men skulle kunna bli bättre på att informera om de utökade rättigheterna som gäller modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken specifikt.

Huvudmannen informerar inte om rätten att få modersmålsundervisning i sitt nationella minoritetsspråk inom ramen för språkvalet

Skolinspektionen konstaterar att Stockholms kommun inte informerar om och därmed heller inte erbjuder elever att få modersmålsundervisning i sitt nationella minoritetsspråk inom ramen för språkvalet.

Av läroplanen framgår att skolan har ett ansvar att ge elever och vårdnadshavare information om vilka rättigheter och valmöjligheter eleverna har. Detta är viktigt som underlag för den enskildes val i skolan. I detta ansvar ingår att informera om rätten att få modersmålsundervisning i sitt minoritetsspråk inom ramen för språkvalet. Av skollagen framgår att huvudmannen ska säkerställa att elever och vårdnadshavare får sådan information.

Enligt skolförordningen får modersmålsundervisning anordnas som språkval i grundskolan, som elevens val, inom ramen för skolans val, eller utanför den garanterade undervisningstiden. Av regleringen följer att huvudmannen alltid ska erbjuda de aktuella eleverna att läsa sitt nationella minoritetsspråk inom

språkvalet, medan det är frivilligt för huvudmannen att erbjuda modersmålsundervisning inom elevens val respektive den aktuella skolans val. För de elever som väljer att inte läsa sitt nationella minoritetsspråk inom språkvalet eller elevens val är huvudmannen skyldig att erbjuda modersmålsundervisningen utanför timplanebunden tid.

Skolförordningen anger även mer specifikt att en elev istället för ett språk som ska erbjudas inom språkvalet får välja det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i. Huvudmannen är inte skyldig att anordna undervisning i ett språk som erbjudits som språkval om färre än fem elever väljer språket. Detta gäller dock inte om det språk som avses är ett nationellt minoritetsspråk.

Skolinspektionens utredning visar att huvudmannen inte säkerställer att eleverna och deras vårdnadshavare får information om rätten att få modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk inom ramen för språkvalet och därmed inte heller erbjuder elever sådan undervisning. Stabschefen och samordnaren vid grundskoleavdelningen samt representanterna för Språkcentrum säger att det är rektorerna som främst ansvarar för att informera elever och deras vårdnadshavare. De uppger vidare att Språkcentrum arbetat med att information om rätten till modersmålsundervisning inom ramen för språkvalet ska komma rektorerna tillhanda och att de i sin tur ansvarar för att informationen ges till eleverna och deras vårdnadshavare. De intervjuade rektorerna, den biträdande rektorn och modersmåls-samordnaren uppger vid intervjuer att de inte informerar eleverna och deras vårdnadshavare om rätten till modersmålsundervisning inom ramen för språkvalet vid sina respektive grundskolor.

Stabschefen och samordnaren vid grundskoleavdelningen samt representanterna för Språkcentrum berättar att det inte finns någon huvudmannagemensam valblankett eller motsvarande inför språkvalet. Det framgår heller inte någon information om rätten till modersmålsundervisning inom ramen för språkvalet i något av de skriftliga underlag Skolinspektionen tagit del utav.

Anordnandet av modersmålsundervisning via videolänk i elevs hem uppfyller inte skollagens krav för fjärrundervisning

Skolinspektionen bedömer att på det sätt huvudmannen anordnar modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk via videolänk i en elevs hem inte är förenlig med skollagens reglering av fjärrundervisning. Av förarbetena till bestämmelserna om fjärrundervisning framgår att lagstiftningen förutsätter att undervisningen ges i ett klassrum eller i någon annan av skolans lokaler.

Skolinspektionen vill i sammanhanget även upplysa om att, när fjärrundervisning bedrivs, ska det finnas en handledare närvarande i den av skolans lokaler där eleven befinner sig.

I skollagen definieras begreppet fjärrundervisning som interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid. Av skolförordningen framgår att vid fjärrundervisning ska det finnas en handledare närvarande i den lokal där eleverna befinner sig.

Av förarbetena till reglerna om fjärrundervisning anges bland annat följande. Med fjärrundervisning avses sådan undervisning som är interaktiv och som bedrivs där elever och lärare är åtskilda i rum, men inte i tid. Eleverna får med hjälp av informations- och kommunikationsteknik direktundervisning av en lärare som inte befinner sig i klassrummet. Med informations- och kommunikationsteknik avses t.ex. videokonferens eller kommunikation via dator med webbkamera. För att upprätthålla kvaliteten i undervisningen när den sker som fjärrundervisning bör det enligt regeringens mening alltid finnas en handledare närvarande i den lokal där eleverna befinner sig. Denne kan vara en lärare på skolenheten eller någon annan som är anställd på skolan. Handledaren bör kunna ge stöd till eleven på plats i klassrummet men också stödja läraren i dennes undervisning. Vidare ska handledaren utöva ansvaret för tillsynen av skolpliktiga elever i grundskolan och motsvarande skolformer (prop. 2014/15:44 s. 14 och 25).

Skolinspektionens utredning visar att i årskurserna 7-9 ges en elev i Stockholms kommun modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk via videolänk. Modersmålsläraren uppger att eleven befinner sig i sitt hem då den får sin fjärrundervisning och att den saknar en handledare. Modersmålsläraren berättar vidare att eleven vid flertalet tillfällen endast har tillgång till en dator som saknar en fungerande kamera, vilket försvårar interaktionen dem emellan.

Motivering till föreläggande som ingripande

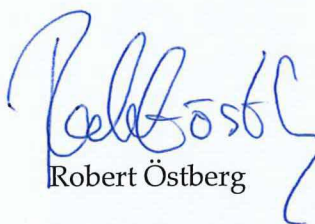
Stockholms kommun uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter och föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

På Skolinspektionens vägnar

Stina Johansson

Beslutsfattare

Robert Östberg

Föredragande